

NYTÅRS TALER

TIL DET DANSKE FOLK

Borge Haahr Andersen

10

Ti nytårstaler til
det danske folk

af rektor Børge Haahr Andersen

Udgivet af
Dansk Bibel-Institut
Frederiksborggade 1 B, 1.
1360 København K
www.dbi.edu

Omslag og sats
Christian Rahbek Olsen

Tryk
Øko-Tryk

Dansk Bibel-Institut (DBI) er en uddannelsesinstitution for teologistuderende, religionsstuderende og andre, som ønsker at arbejde med teologi og tværkulturel mission.

DBIs formål er at fremme den bibeltro forkyndelse. Det gør vi ved at uddanne de studerende til tjeneste for evangeliet i Danmark og i udlandet.

På DBI har vi tillid til, at Bibelen er Guds ord til os. I tre korte udsagn har vi formuleret vores vigtigste mærkesager:

- Tillid til Bibelen
- Glæde over evangeliet
- Kærlighed til mennesker

FORORD

Når jeg nu vil holde ti nytårstaler til det danske folk, er det ikke, fordi jeg vil gå Dronningen i bedene. Jeg er faktisk meget imponeret over hendes evner til at holde nytårstale og hører dem trofast år efter år. Der er så meget, hun skal sige, og så meget, hun ikke må sige, at man faktisk skal være en dygtig taler for ikke at forfalde til ligegyldigheder. Faktisk synes jeg, at de skiftende statsministre, der holder tale dagen efter Dronningen, forfalder til langt flere klicheer end hende. Så jeg har det godt med, at min bedstefar var grisehandler og ikke konge af Danmark, sådan at jeg ikke blev født til at skulle præstere en årlig nytårstale til det danske folk.

Dronningen er med til at synliggøre det, vi er fælles om som folk. Vores sprog, historie, kultur, det danske vejr, årtiderne, H. C. Andersen, Søren Kierkegaard, Storebæltsbroen og alt andet småt og stort, som binder os sammen. Og det er ingen skade til. Vi har brug for at støtte alle gode kræfter, der fremmer samhørighed og fællesskab i vores land. Vi danskere har det med at lukke os om os selv og sidde sammenbidt og læse i hver sin gratisavis i S-toget. Først når toget bliver forsinket, opdager vi, at der er andre passagerer i toget og begynder at udveksle vores småbrokkerier med hinanden.

Hvorom alting er – i det følgende vil jeg alligevel bevæge mig ind på Dronningens genre og holde nytårstaler til samme målgruppe – mennesker i Danmark. Mit ærinde er at pege på nogle menneskelige grundvilkår, som går dybere end det at være fælles om et fædreland, et modersmål og en fælles historie. Måske er jeg for beskeden, for egentlig gælder mit ærinde ikke kun mennesker i Danmark. Ved nærmere eftertanke gælder det faktisk mennesker globalt. Det handler nemlig om noget fællesmenneskeligt, og det vil jeg forsøge at formidle videre i noget så pæredansk som en lille samling nytårstaler, som jeg ville holde, hvis jeg helt tilfældigt blev sat til at vikariere for Dronningen.

Men lad mig lige tilføje. Jeg har faktisk i mere end ti år holdt nytårstale til det danske folk, godt nok til en noget mindre skare. Det er ikke så mange gange i forhold til Dronningen, men slår alligevel de fleste statsministres rekord. Sædvanen tro holder Dronningen sin tale nytårsaften kl. 18.00. Da jeg var præst, talte jeg samme dag kl. 23.43–23.58 til en lidt mere overskuelig forsamling ved nytårgudstjenesten i Emdrup Kirke. Jeg brugte anledningen til at reflektere over noget grundmenneskeligt, nemlig det med at tiden går, at noget hedder fortid, nutid og fremtid.

01:

DAGEN I DAG – EN UROPFØRELSE

Det med at tiden går, er en af de mest fundamentale erfaringer ved at være menneske. Som barn og teenager syntes jeg, at Bibelens beskrivelse af et menneskeliv som en flygtig tåge eller et vindpust var vildt overdrevet. Men her i mit 52-tyvende år begynder jeg at forstå det.

Når man er barn og der endnu er 24 dage til juleaften, kan tiden virke helt uoverskuelig lang. Eller hvis man vågner klokken fire om morgenen på sin fødselsdag og ikke kan sove længere af bare spænding. Men en eller anden dag vågner vi op og opdager, at det meste af vores liv er gået. Livet leves som bekendt forlæns, men forstås baglæns, og vi, der har nogle år på bagen, chokeres sommetider over det tempo, som vores livsforløb har.

Det med at tiden går, mærker vi ikke så meget til hverdag. Der skal noget ekstraordinært til: F. eks. en fødselsdag, en nytårsaften, en mærkedag, en højtid, en ferie eller en livsovergang. Sådanne dage bryder nemlig hverdagslivets cirkler og vækker til eftertanke over, at tiden går.

Der er noget dramatisk og uigenkaldeligt ved tiden. Oplever vi en stjernestund, ville vi ønske, at vi kunne fastfryse øjeblikket og sætte tiden på slowmotion eller repeat. Eller kvajede vi os så gevaldigt og pinligt, at vi knapt kan tænke tilbage på det uden at mærke skammens rødme i kinderne, er det ærgerligt, at vi ikke kan spole tiden tilbage og gøre vores handling ugjort. Sådan er det bare, og det er den alvor og spænding, som hører med til det at leve et menneskeliv.

Hver dag er en uropførelse. Når vi ikke tænker så meget over det, er det, fordi vi kan opleve den nye dag som en slags genopførelse af dagen i går. Vi kan køre os selv i stilling til nye stjernestunder,

og vi kan afbøde nogle af de pinlige episoder. Vi har det ligesom med den danske sommer. Den er en blanding af sol og regn. Har det været dårligt vejr en periode, så synes vi, sommeren skylder os noget sol og varme. Sådan har de fleste mennesker et eller andet ukueligt livsmød i bagagen. Selv mennesker med mange tunge livserfaringer kan alligevel leve med håbet om, at morgendagen bliver bedre.

I min barndom havde en landmand så god tid, at han kunne våge over en so, når den skulle føde sine smågrise. En lille nyfødt gris kunne blive kvalt i sit skarn, komme i klemme under den tunge so eller allerværst – en fødende so kunne blive aggressiv og bide sit afkom ihjel. Som barn var jeg en god og stabil jordemor for en fødende so, og jeg har ikke tal på de smågrise, jeg har hjulpet til verden. En af min fars tilbagevendende vittigheder handlede om den troskyldige karl, der skulle våge over soen. Da husbonden kom, havde den lige født en lille gris, men vendte sig om og slugte den i et par hurtige mundfulde. *Bare rolig*, sagde karlen, *den kommer igen om få minutter. Det er sket elleve gange nu.*

Måske er billedet lidt for klamt. Men min pointe er, at det er sådan vi bilder os ind, at livet er. Fordi der kommer en ny dag, der ligner den i går, så tror vi, at dagene gentager sig i én uendelighed. Vi er ikke klar over, at hver dag, hvert øjeblik, er noget unikt og umisteligt.

I den østlige tro på reinkarnation gemmer der sig et livssyn, hvor alt gentager sig. Det betyder, at også livet gentager sig. Vi dør for at fødes igen som en anden skabning, dyr eller menneske, og vi bærer karma med os fra tidligere liv. I den vestlige form har troen på reinkarnation grebet mange danskere. Jeg husker en dame midt i fyrrerne, som kontaktede mig med en skuffelse over livet, der sad som en dyb frustration under overfladen. Hun var aldrig blevet gift eller blevet mor, og det biologiske ur var ved at rinde ud. *Hvis ikke det var, fordi jeg tror på en ny chance i mit næste liv, ville jeg fortvivle*, sagde hun.

Andre tror, at døden ikke blot er begyndelsen på den biologiske opløsning, men det endegyldige punktum. Er der ikke mere at sige? Giver livets afslutning virkelig ikke håb og tro for andet end en gentagelse eller opløsning i det tomme intet?

02:

FORBANDELSEN VED AT LEVE I NUET

Det kan være svært at leve med bevidstheden om livets flygtighed. For bedre at kunne forholde sig til dette faktum, er manges valgsprog blevet, at de ønsker at leve her og nu. Carpe diem. Grib dagen. Hvor svært kan det være?

Jeg har aldrig lært at leve i nuet, og jeg ønsker det nok heller ikke. Min gamle mor lærte det, selvom det egentlig ikke var med vilje. Hun var ellers på visse punkter bundet af sin fortid og havde et bekymringsgen for fremtiden, som overgik enhver gennemsnitsmor. Men de sidste ti år af sit liv blev hun hukommelsessvækket, og til sidst levede hun 99 procent i nuet. Når vi kom den lange vej fra København til Vestjylland, lyste hun op, for hendes børn var så dyb en del af hendes liv, at demensen ikke helt kunne udviske os. Men vores samtale kørte i ring om det samme og det samme, fordi hun straks glemte, hvad vi lige havde talt om. Derfor blev en samtale og et besøg en spøjs oplevelse.

Min mor ville ikke have brudt sig om sammenligningen, men i mit arbejde som præst mødte jeg en anden gruppe, der formåede at leve i nuet. Det var alkoholikerne. Ikke dem, som stadig formåede at passe deres arbejde og opretholde facaden udadtil. Men dem, som havde mistet arbejde, familie og kun havde det netværk tilbage, som holdt til på bænken foran legepladsen og andre udvalgte steder. De havde lært at leve i nuet. Måske var der en søn, en datter, en ægtefælle eller en anden slægtning, som kunne graves frem fra fortiden. Måske gode oplevelser fra barndommen eller ungdommen. Men i det store hele var hukommelsen slettet. Relationerne var brudt og der var blot en flygtig erindring tilbage. Og fremtiden – tja. De levede som himlens fugle, der ikke sår, høster eller samler i lade. Det ville være surrealistisk at spørge til, hvad de skulle spise i morgen. *Det finder vi ud af til den tid*, ville deres svar have lydt. Hvordan det ølmæssigt gik i morgen, var heller ikke godt at vide.

En god ven, som nu er død, vil jeg altid huske som én, der var god til at leve i nuet. Ikke fordi han var dement eller alkoholiker. Men han var så meget andet. Blandt andet var han ludoman og kunne ikke lade være at spille de penge op, han fik i hånden. Da han skulle hjælpe en kammerat med at male lejlighed, kom han til at satse de 3000 kroner, han skulle købe maling for, på Oddset. Da sagsbehandleren i kommunen bevilgede penge til, at han kunne komme på et afvænningskursus for ludomaner, fik han desværre pengene til togbilletten i kontanter. Derfor kom han aldrig af sted. Han ville lige først vinde lidt flere penge og så ...

I klare stunder kunne han godt se, at den var rivende gal. For ham var det meget ubehageligt at bruge energi på fortiden, for skammen over kvajekvotens størrelse sprang ham i øjnene. Den hurtigste og nemmeste flugtvej var at ryge en fed eller to, dvs. hash. Det hævede humøret og selvtilliden, og dag efter dag sad han i en hashrus i lænestolen og drømte sig til millioner af kroner. Se, det er at leve i nuet.

Alternativet hertil er ikke at leve i fortiden og udelukkende leve på minder. Heller ikke at gøre hver ny dag til en kopi af dagen i går eller drømme om, at lykken venter lige bag næste hjørne. Kunsten er *at leve i tiden*, sådan at dagen i dag betragtes som noget intenst og umisteligt og sådan, at vi samtidig har et afklaret syn på fortid og fremtid.

Det er ikke tilfældigt, at den måde at tænke og leve på er knyttet til den jødiske og kristne forståelse af tiden og tilværelsen. Det livssyn, som jøder og kristne har tilfælles, giver os på visse punkter et forspring frem for andre. Jeg ved godt, at det er politisk ukorrekt at sige noget så ubeskedent om ens egen overbevisning. Men når det handler om forholdet til livets skrøbelighed, så er der noget brutalt ved ateistens tro på tilfældighed og buddhistens tro på den trøstesløse kæde af reinkarnationer. Det er lettere at forholde sig til dagen i går, i dag og i morgen, hvis man betror sig i Guds hånd.

03:

ÅNDERNES MAGT ELLER ET FADERVOR I PAGT

Hun var hverken ateist eller buddhist. Hun var en helt almindelig dansker, og det vil sige, at hun troede, Gud var der et eller andet sted. Kort sagt havde hun Gud nogenlunde på samme position, hvor de fleste danskere har Dronningen. Både Gud og Dronningen skal være der, sådan at de kan inddrages ved særlige højtidelige lejligheder. Men til hverdag spiller de ingen særlig rolle.

Derfor var det fremmed for hende at tænke Gud ind i noget, der havde med hverdagen og fremtiden at gøre. I stedet flirtede hun sammen med nogle veninder med 'ånden i glasset', en selskabsleg, der var meget udbredt i firserne og halvfemserne. Man skulle lægge nogle bogstaver og tal i en cirkel på et bord, sætte et glas på hovedet i midten af cirklen og så holde oven på glasset med hver sin pegefinger. Legen gik så ud på at spørge ånden i glasset om forskellige ting og se, om man kunne få glasset til at bevæge sig hen til bogstaverne og tallene og derved stave et svar på deltagerens spørgsmål.

Der var masser af morskab og gys knyttet til denne leg. Sjovt at spørge, hvad man ville få i eksamenskarakter. Eller hvilken flot fyr, man ville møde i nær fremtid. Men hvad med spørgsmålet: Hvem i forsamlingen dør først?

Fra starten var de alle enige om, at glasset selvfølgelig flyttede sig, fordi de ved fælles hjælp skubbede til det med fingrene. Det måtte være forklaringen. Men en dag skete der et eller andet uforklarligt. Det var, som om glasset bevægede sig af sig selv, og de fornemmede, at der var en skjult kraft, der fik det til at flytte sig. Det endte med, at de fór væk i forskrækkelse og aldrig mere genoptog legen. Men selv om hun flygtede, oplevede hun, at noget eller nogen siden hen forfulgte hende. *Hvornår kom du over denne angst?* spurgte jeg. *Det er jeg aldrig kommet over,* svarede hun, *men der skete noget med mig nytårsaften, som jeg tror, kan hjælpe.*

Hun havde hørt min nytårstale. Jeg havde talt om forskellen på at sige 7 – 9 – 13 og 6 – 9 – 13. Når man siger 7-9-13 og banker under bordet, er det udtryk for overtro eller skæbnetro. Man håber, at man ikke bliver syg eller kommer ud for ulykker, og så tilføjer man i sjov eller delvis alvor: 7-9-13. Jeg havde i min tale sagt, at vores fremtid ikke er i en blind skæbnes hånd. Den er heller ikke afhængig af, hvordan stjernerne står på himlen. For det er ikke muligt at fravriste golde stjerne en viden om, hvordan din eller min fremtid bliver. Men der er en anden mulighed, nemlig at sige 6 - 9 - 13. Her tænker jeg på Matthæusevangeliet, kapitel 6, vers 9-13. Det er det sted, hvor Jesus lærer sine disciple at bede Fadervor og at overgive fremtiden i Guds varetægt. Gør vi det, sagde jeg, så er det sandt, hvad vi synger: *Med et Fadervor i pagt, skal vi aldrig gyse.*

Hun havde aldrig tænkt på Gud som en, der involverede sig i de nære ting, der havde med hendes hverdag, bekymringer og angst at gøre. Men den enkle familiære tiltale af Gud, som Jesus lærer os i Fadervor, gav hende tryghed. Nu var hun ikke længere i en ukendt skæbnes vold eller overgivet til ukontrollable spirituelle kræfter.

Den dag i dag ved jeg ikke, om det var indbildning, hvad hun fortalte om oplevelsen med ånden i glasset. Det, jeg ved, er, at Bibelen entydigt advarer mod spiritisme, astrologi og andre forsøg på at kontakte okkulte kræfter eller magter for at tilegne sig viden om fremtiden. Hvad hjælper det at finde et forbindelsesled til en usynlig spirituel verden, hvis de kræfter, man involveres i, ikke vil én noget godt?

Ifølge Jesu forkyndelse er Gud alene evig og almægtig og kun han har menneskets liv og fremtid i sin hånd. Samtidig er han det enkelte menneske så nær, at hver gang, vi beder en bøn til ham, kan vi tiltale ham som stod han ved siden af os, og vi kan bruge det familiære og nære udtryk *far* om ham. Troen på ham bryder den ensomhed, som vi mennesker kan føle, når vi står over for en ukendt fremtid.

04:

FÆRDIG MED FORTIDEN

Der var en tysk soldat, som for nylig sendte et kamera tilbage til Århus. Han havde stjålet det under krigen og havde med mere end 60 års forsinkelse fået så dårlig samvittighed, at han nu ville aflevere det tilbage – sammen med en undskyldning. En gammel modstandsmand blev spurgt, hvad man skulle mene om sådan noget. Han sagde meget fornuftigt, at for det første skulle han have ladet være med at stjæle, for det andet var det lidt sent at fortryde og for det tredje var det lidt ynkeligt, at han ville forblive anonym.

Så var han mere modig, en af mine kriminelle venner, der ved at gå i kirke fandt ud af, at han ikke længere skulle stjæle. Det var svært at få ryddet op i en broget fortid. En dag bad han mig gå med hen til en af de lokale butikker. Han havde en flere år gammel regning, som han ikke havde betalt, fordi indehaveren havde været dum nok til at give ham kredit. Det var ikke så enkelt for ham at få fremført sit ærinde, men indehaveren var taknemmelig over at møde en, der vedkendte sig sin gæld, og de blev enige om en afdragsordning. Han havde bare et problem, ham min ven. Der var nemlig et utal af mennesker i Nordvestkvarteret, han havde bestjålet, snydt eller skyldte penge. Hans gæld var så bundløs, at han aldrig nogen sinde ville blive færdig med at tilbagebetale.

De to eksempler viser, at det ikke er så enkelt at blive færdig med fortiden og få ordentlig begyndt på fremtiden. For selv om vi mener at være hæderlige borgere, slæber vi alle rundt på fejl, vi har begået i fortiden. I klare øjeblikke må vi erkende, at vi burde have handlet anderledes. Noget af det kan ligge som gnavnende sår i samvittigheden. Andet er så pinligt, at vi lever med en konstant frygt for at blive afsløret eller også forsøger vi bare helt at fortrænge det.

Der er dele af vores bagage, vi kan gøre noget ved. Det bibelske ordsprog: *Lad ikke solen gå ned over din vrede*, handler om relatio-

ner til andre mennesker. Vi kan yde vores bidrag til, at bitterhed og forurettelse ikke bliver en del af vores livsbagage, som vi slæber med ind i et nyt år. Vi kan tage ansvar for det, som er vores skyld og række hånden ud med et *undskyld* der, hvor vi burde have handlet anderledes. Det kan være ydmygende at slække på vores selvforsvar ved at tage ansvar og indrømme vores fejl, men det kan forny vores menneskelige relationer og give et nyt år en frisk start med en renvasket tavle.

Og så måske alligevel ikke helt. Vi kan ikke gøre dagen eller året, der er gået, om igen, og det, som er sagt og gjort, kan ikke gøres usagt eller ugjort. En af de tungeste begravelser, jeg har haft i min tid som præst, var begravelsen af en ung pige på 25 år, som gik tur med sin hund på Frederiksborgvej og blev dræbt af en spritbilist. Hun efterlod en kæreste, der på under et sekund mistede sin elskede og måtte leve videre med sorgen og savnet. Hun efterlod også en spritbilist, som godt nok fik sin straf, men som resten af livet måtte bære den byrde at have et andet menneskes liv på samvittigheden.

Det er tungt at skulle gå ind i et nyt år som offer for andres uret eller letsindighed. Det er tungere at skulle fejre nytår som den, der har forvoldt andre sorg og skade uden at være i stand til at gøre det godt igen.

I lyset af Jesu forkyndelse er vi aldrig blot ofre. Alle har vi på et eller andet tidspunkt gjort uret i forhold til vores medmennesker og ikke mindst i forhold til vores nærmeste. Dybest set er dette et misbrug af vores liv og i direkte modstrid med de gode ønsker, Gud har for os og for vores relationer til hinanden. Det centrale ved Jesu ærinde var, at han kom for at sone og fjerne vores skyld. Han kan gøre det, som vi ikke selv kan, nemlig vaske vores tavle helt ren, så vi ikke slæber vores fortid af skyld og skam med ind i et nyt år. Når vi i Fadervor beder: *forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldner*, tager vi ansvar for vores egne handlinger og erkender, at vi har fejlet. Samtidig tilgiver vi dem, som har gjort uret mod os, så vi ikke bærer nag, skuffelse og smerte med os ind i det nye år. Vi modtager en guddommelig tilgivelse, som er det dybeste og inderste ved vores kristne tro. *Så langt som øst ligger fra vest, så langt har Gud fjernet vores synder fra os*, sagde David i en af sine salmer for 3000 år siden. Gud alene kan gøre os færdige med fortiden.

05:

AT VISKE UD AF TANKERNE

Han har aldrig nogen sinde sagt undskyld. Hun sagde det med stor bitterhed. Listen med situationer, hvor det kunne have været på sin plads, var lang, og hendes vrede og forurettelse lå lige under overfladen. Det var sin egen mand, hun talte om. Præsten, der lyttede til hendes ord, følte sig hjælpeløs. To venlige mennesker, med et stort socialt overskud og hyggelige at være sammen med, bar på en hemmelighed om deres parforhold. De kunne ikke finde ud af at tilgive hinanden. Måske kunne de holde en slags våbenhvile i juleferien. Måske fandt de en overfladisk form for kommunikation, som gjorde det udholdeligt at leve under samme tag. En juleferie kan ellers blive temmelig lang i en sådan atmosfære. En nytårsaften også. Det er som en tung og uforløst byrde, som slæbes med ind i det nye år. Der er ikke meget håb for sådan et parforhold. Måske stabiliseres det på et dårligt niveau. Måske kommer det til et endeligt brud.

Jeg læste engang en eventyrlig beretning om en norsk bibeloversætter, der sammen med sin familie flyttede ud til en landsby i Papua Ny Guinea. Her boede de i en årrække og levede sammen med de indfødte, hvis sprog og kultur var vidt forskellig fra deres egen. Langsomt begyndte de at tilegne sig sproget, og så startede et minutiøst arbejde med at oversætte Bibelen til de indfødtes eget sprog. En af de mange udfordringer var at finde ord for ting, der var helt ukendte for befolkningen eller som slet ikke havde en parallel til deres lokale sprog. I bogen fortæller Sigmund Evensen: (De skjulte Ord, Hillerød 2003, s. 178) *I flere måneder har vi forsøgt at finde et udtryk for at tilgive. Ikke alene ser det ud til, at der ikke findes noget ord for det. Nej, selve begrebet virker ukendt. I umanakainasamfundet råder nemlig princippet om ”øje for øje og tand for tand”. At tilgive er noget, man ganske enkelt ikke gør. Det virker, som om der ikke er nogle her, der nogen sinde har tilgivet nogle andre noget som helst.*

Først overvejer Sigmund Evensen at bruge ordet ”glemme”, som er et kendt ord, og som på lokalsproget betyder ”at viske ud af tankerne”. Til sidst finder han ud af at sammensætte to ord. Det ene betyder ”at have truffet en uigenkaldelig beslutning”, det andet ”at glemme”. Da han spørger en af sine lokale venner, om man kan sige sådan: *Jeg har truffet en uigenkaldelig beslutning om at viske det ud af tankerne*, får han svaret: *Jo, du kan godt sige det på umanakaina, men der er da ingen, der kan gøre den slags!* Da vidste han, at han havde fundet det rigtige ord.

I Fadervor er der en sætning, der hedder: *Forlad os vor skyld*. Det er en god nytårsbøn, for den betyder, at vi tager ansvar for fortidens fejltrin og skyld. Måske har vi konkrete ting, som plager vores samvittighed. Måske har vi bare en grumset fornemmelse af, at vi ikke helt kan leve op til kristendommens totale krav om næstekærlighed. Essensen i Jesu forkyndelse er, at når vi beder denne bøn, så bliver vi bønørt i samme øjeblik, som ordene er sagt. Gud træffer den uigenkaldelige beslutning om at viske vor skyld ud af tankerne. Tavlen er vasket ren. Hele Jesu liv og død havde dette ene ærinde, nemlig at formidle budskabet om Guds tilgivelse til mennesker.

Vi kender allerede Guds tilgivelse fra noget, som vi faktisk erfarer hver dag. Jesus siger, at *Gud lader sin sol stå op over både onde og gode*. I lyset af Guds fuldkommenhed er der ingen af os, der har fortjent en ny dag i morgen, men uanset om vi har misbrugt dagen i går, så har Gud givet os en ny dag i dag. Vi tænker måske ikke til daglig over, at en ny dag er en gave, men sådan er det altså. Ikke en anonym gave. Men en gave fra vores skaber. Vi vader hver dag rundt i Guds godhed og overbærenhed. Her har vi den stærkeste impuls til at være rundhåndet, når det handler om at tilgive andre og vise næstekærlighed. Hvilken gevinst for det nye år, hvis tilgivelsens nyskabende kræfter kunne afslutte det gamle.

06:

AT SAMLE PÅ GODE DAGE

Nytåret er en god anledning til at lægge noget af vores bagage fra os. Det gælder alt det fnidder, som kan belaste og ødelægge de menneskelige relationer til familie, venner og kollegaer, og det gælder den samlede eksistentielle skyld, som vi har oparbejdet i forhold til vores omgivelser og vores skaber. Et aspekt i den proces er at tilgive dem, der har forbrudt sig imod os, sådan at vi ikke gennem bitterhed, forurettelse og kulde lukker vore medmennesker ude af vores liv. Nu har vi mennesker ofte en hukommelse som elefanter, hvad angår de situationer, hvor vi selv er blevet uretfærdigt behandlet. Vi kan ikke slette det, der er indprentet i vores hukommelse, men vi kan tilgive i den betydning, at vi beslutter os for ikke at lade det styre vores fremtid. Det, vi beslutter at overgive til Guds tilgivelse, bliver suverænt fjernet fra vores fortid ved en guddommelig almagtshandling. Vi er ikke længere tynget af den store byrde, det er at bære rundt på dårlige minder.

Det betyder ikke, at vi skal tømme vores hukommelse for al ballast. Nej, der er ting, vi skal huske på og bære med i vores erindring. *Glem ikke alle Guds velgerninger*, siger David i Salmernes bog, kapitel 103, samme salme, hvor han betoner, at Gud tilgiver ved at fjerne vores synder. Vi skal med andre ord foretage en oprydning i vores bagage, sådan at vi glemmer og efterlader det, som ikke er konstruktivt at slæbe rundt på, men sådan, at vi har en levende erindring om alt det, der er værd at tage med os.

Det mærkelige er, at vi mennesker ofte har lettere ved at huske alle de fortrædeligheder, der er overgået os, end at huske alt det gode, som fylder vores hverdag. Menneskeheden har en slags indgroet senilitet, hvad angår det at huske livets goder. Derfor må vi træne vores hukommelse og bruge et årsskifte til at bearbejde vores erindring.

En klog mand har lært mig, at der er forskel på oplevelser og erfaringer. Oplevelser er det, som er sket, erfaringer er bearbejdede oplevelser, hvor vi har lært af det, der er sket. Det er en god sondring. Man behøver ikke at have været på en luksusferie til Hawaii for at få nogle gode erfaringer i sin bagage. Det kan være tilstrækkeligt at cykle en tur en regnvejrsdag, et flygtigt møde med sin elskede, at få øjenkontakt, at se smilet bryde frem eller at småsludre over en kop kaffe. Alle disse småting i hverdagen kan i det rette perspektiv erfares som stjernestunder i ens liv.

Der er ingen tvivl om, at vi mennesker kan hjælpe hinanden med at opleve og erfare hverdagen som noget godt og livsbekræftende, og vi kan skærpe hinandens erindring om alle livets goder. Der er forskel på at gå en tur i mit nabolag, som er Utterslev mose, med en almindelig person og så en fuglekender. Den sidste ser og oplever en masse, som vi andre ville have overset. Og sådan er det på mange områder. *Intet er bedre for et menneske end at være glad og finde lykke i livet*, siger den vise Salomo i et afsnit, hvor han betoner, at livet er kort og sammensat af mange faktorer. Han hylder også det menneskelige fællesskab som det sted, der styrker glæden ved hverdagen og som hjælper os igennem sorg og lidelser.

Menneskelivet er en blanding af gode og onde dage. Men bearbejdet til erfaring kan onde dage føre gode og glædelige ting med sig, og gode og positive hverdagssmåtterier kan på sigt lagres til en bagage af livskvalitet. Dette sker ikke automatisk. For at citere Salomo igen: *Men at menneskene kan spise og drikke og nyde frugten af deres slid, det er en gave fra Gud*. Vores livsbagage får en forankring og en dybde, når vi bliver klar over, at alle goder i tilværelsen er gaver, som Gud giver os, fordi han under os livskvalitet og glæde i hverdagen.

07: EN SVENSKER I ÅRHUS

Det med at vaske tavlen ren og erindre sig de gode dage, kan måske lyde som en ny version af *Positiv Tænkning*, en filosofi om, at man ved tankens kraft kan fjerne alt det negative og dystre og rendyrke det gode og positive. I lyset af en bibelsk virkelighedsforståelse er sådan en tiltro til menneskers iboende evner helt urealistisk.

Nej, vi når længst og dybest, hvis vi også har kontakt med den del af vores livsbagage, der rummer smerte, sår, skuffelser, bekymringer, lidelser og onde dage. Den, som sørger over en afdød ven eller ægtefælle, kan og skal ikke efterlade sorgen i det gamle år. Den, der har alarmerende symptomer på en alvorlig sygdom, kan ikke fyre en sådan bekymring af som en eller anden nytårsrakat. Tværtimod vil en særlig aften som nytårsaften let komme til at virke skærpende på sorg, bekymring og bristede forventninger. Måske er det derfor, at mange danskere har den uvane at drukne denne aften i et overforbrug af alkohol.

I stedet for fortrængning eller fornægtelse har Bibelen to velafprøvede anbefalinger. Den første er at rykke sammen, at søge et medmenneske, der kan lytte og bære med. *To er bedre faren end en*, sagde den vise Salomo i sin tid. *For hvis de falder, kan den ene hjælpe den anden op. Den, der er alene, tvinges i knæ, men to kan holde stand.* Eller sagt med en formulering fra Ny Testamente: *Bær hinandens byrder. Således opfylder I Kristi lov.* Det er så banalt og almenmenneskeligt, at det burde give sig selv. Det gør det bare ikke. Der er alt for mange, som ikke har nogen, de kan fortælle, hvordan de egentlig har det. Selv ægtefæller, som går op og ned af hinanden år efter år, kan skjule dybe ting for hinanden og mangle fortrolighed og åbenhed. Det handler altså om, at vi slukker for fjernsynet, sænker avisen, sænker paraderne og spørger ind til hinanden: *Hvordan har du det egentlig?*

Nogle gange skal der så lidt til. Jeg hørte om en svensker, der lige var flyttet til Århus og som den følgende søndag gik i en af de lokale kirker. Han følte sig alene i den store by og fremmed over for sproget, gudstjenesten og rækken af ukendte ansigter. Da han rejste sig efter at have været til alters, var der en moden, velklædt dame, der smilede venligt til ham, og pludselig følte han sig som en del af fællesskabet. Efter gudstjenesten undrede han sig over opbuddet af biler og prominente folk uden for kirken. Langsomt gik det op for ham, at den venlige dame, der havde knælet ved siden af ham, var Danmarks dronning.

Den anden anbefaling er at omsætte vores bekymringer, sorg og smerte til samtaler med vores skaber. Jesus har selv lært os at kalde Gud for *Far*. Med dette nære familiære udtryk har Jesus villet fortælle os, at vi altid kan betro alting til ham. For mange virker dette kunstigt og fremmed. De opfatter Gud som en, man kun må forstyrre med helt særlige anliggender, der kun hører den åndeliges sfære til. Deres forhold til Gud er lidt ligesom til Dronningen. Hvis endelig vi kom i audiens hos hende, ville vi nok ikke lægge ud med at tale om meget personlige sorger og glæder. Der er jo forskel på at være borger og at være barn. Jeg forestiller mig, at Dronningens egne børn har forstyrret Hendes Majestæt med alt det, der fylder børns hoveder. Og på samme måde har vi lov at forstyrre Gud med alt, der ligger os på hjerte.

Vi synes måske, at der kan være langt fra den almægtige skabers store verden og så til de små cirkler, som vi færdes i. Da må vi huske, at når vi beder til Gud, så beder vi til den Gud, som blev et menneske gennem sin søn og derfor er fortrolig med vores verden. Vi beder til en, der selv kender menneskelivets genvordigheder i alle dets facetter.

I praksis betyder det, at vi skal vedkende os vores livshistorie, inklusive de tunge ting, vi har med i bagagen. Vi bærer dem med os ind i det nye år. Men vi behøver ikke bære vores byrder alene. Vores far i Himlen vil bære dem sammen med os. Og i evighedens lys, som er noget andet end lyset fra fyrværkeriet en nytårsaften, vil han fjerne alle vores byrder.

08:

AT LEVE PÅ KANTEN

En af mine gode venner er ramt af en dødelig kræftsygdom og har efterhånden været syg i tre år. En enkelt gang brød sygdommen så voldsomt igennem, at det så ud til, at det var ved at være forbi med ham. Han tog afsked med familie og venner, men på forunderlig vis kom han igennem og i skrivende stund lever han stadig og har en god hverdag sammen med sin kone og sine børn. Men under overfladen lurder frygten hele tiden for, at sygdommen skal indhente ham.

Det har gjort et voldsomt indtryk på mig at komme så tæt på en, der er yngre end jeg, og som i alle døgnets vågne timer må leve med bevidstheden om, at dagen i dag kan være den sidste. Vi andre lægger planer for vores liv, som nogle gange strækker sig flere år ud i fremtiden. Min ven har ind imellem dristet sig til at tænke en måned eller to frem, men hele tiden lurder det forbehold, at hvis sygdommen bryder igennem igen, så må der tænkes her og nu.

Min vens situation har på flere måder ændret mit eget liv. Erkendelsen af livets skrøbelighed er kommet tæt på. For det første minder det mig om, at det lige så godt kunne have været mig, og uden egentlig at ville det, har jeg funderet over, hvad det ville indebære for min kone og mine børn. For det andet er jeg blevet ædruelig klar over, at det *kan* blive mig. Ingen er udødelige, og selv om jeg mener at være ved godt helbred, er jeg og alle andre altid kun et hjerteslag fra døden. Mennesker med en håbløs dårlig prognose kan ind imellem leve længe, og vi andre med et godt helbred kan falde døde om på et splitsekund.

Den aften for nogle måneder siden, hvor vi troede, vi havde set min ven på denne jord for sidste gang, havde vores søn på atten år netop været til eksamen. Han fortalte levende om de intense minutter, han havde været igennem. Vi andre fortalte om det, vi

dengang troede, var en sidste afsked med en god ven. Det førte en dæmpet og eftertænksom snak med sig. *Det er jo faktisk ret ligegyldigt, om jeg fik den ene eller anden karakter, i forhold til det, I snakker om*, sagde min søn på et tidspunkt. Og det er jo sandt. Der bliver sorteret i væsentligt og uvæsentligt, vigtigt og mindre vigtigt, når sygdom og død kommer tæt på. Der er småtterier, som vi kan bruge meget energi på, der i et større perspektiv er ret ligegyldige. Og der er andre ting, som bliver væsentlige og afgørende.

Når vækkeuret ringer urimelig tidligt en morgen, og dagens lys og gøremål trænger sig på, har den nye dag fået en anden betydning end tidligere. Det er ikke en selvfølge, men et privilegium, at jeg kan erobre en ny dag. Når cyklen punkterer og andre ting kommer på tværs, forstår jeg nu, at det hører småtingsafdelingen til. Jeg skal derfor ikke bruge tid på det ved at gå og ærgre mig. Når konen er bortrejst et par dage, tænker jeg mere intenst end før på at få hende vel tilbage igen. Hverdagen har ligesom fået mere farve, og jeg lever mere intenst, end jeg gjorde, før min ven blev syg.

Når Bibelen taler om, at livet er kort, er det altid forbundet med, at Gud er evig og hans troskab og barmhjertighed er uden ophør. Set fra menneskets begrænsede synsvinkel kan lidelse, sygdom og død synes at være de stærkeste kræfter i et menneskes liv. Uanset hvor højt vi elsker vores nærmeste, kan det ikke forhindre dem i at dø fra os. Men der findes en udefrakommende magt, som er stærkere end døden. Det er hemmeligheden bag Jesu opstandelse og de mange steder i Jesu forkyndelse, hvor han giver os indblik i, at hans betydning går ud over jordelivets grænse. Over for os skrøbelige, sårede, dødelige mennesker står Gud og Guds søn som repræsentanter for en magt, der sprænger selv dødens grænse. Vi tror på en levende Kristus, et levende håb, et liv før, gennem og efter døden.

09: NYTÅRSFORSÆTTER

For nylig var der et fly på vej til Lanzarote, hvor dækket på det ene landingshjul eksploderede, da det lettede fra Billund. Mere end 150 ellers så ferieglatte mennesker måtte svæve to en halv time i uvished, før der blev foretaget en nødlanding i Kastrup Lufthavn. Heldigvis forløb alt uden problemer.

Jeg er ikke klar over, hvad der løb igennem hovederne på flypassagererne i de usikre timer. Men jeg forestiller mig, at de fleste har lovet sig selv, at hvis de slap godt fra det, så ville de være kærligere ægtefæller, bruge mere tid på familien, ikke være så fokuseret på karriere og arbejdsliv osv. osv. Se, sådanne overvejelser og ønsker er for mig virkelige gode nytårsforsætter, som vi burde justere vores liv ind efter, selv uden at være tvunget af en livstruende oplevelse. Det med at spise mindre og motionere mere, at holde op med at ryge osv., er også udmærket, men det bevæger sig stadig kun på overfladen af vores tilværelse.

Det handler om at gøre det vigtige først og give det højeste prioritet. Et dyrt erhvervslederkursus og et livserfarent menneske vil kunne fortælle dig det samme. Ét er at tilegne sig en vigtig viden om livet, noget andet er at bruge denne viden i praksis. Nogle gange skal vi komme i livsfare eller ud for noget andet dramatisk, før det går op for os, at det er alvor, at vores dage ikke bare flyder i en lind strøm, men at livet, før vi aner det, kan være forbi.

I kristen forstand vil det vigtigste altid være at søge fællesskab med den Gud, som Jesus har lært os at kalde *Far*. At søge Gud inddebærer, at vi skal flytte Gud fra at være en måske fjern og symbolsk figur i periferien af vores tilværelse, til at være én, vi involverer i alt det, der har med livet og vores hverdag at gøre. Gud er ikke længere fysisk hos os, som da Jesus levede på jorden. Men vi har Guds ord i de bibelske skrifter, og Gud har valgt den stilfærdige

samtaleform med os, at han taler til os, når vi beskæftiger os med Bibelens ord om Jesus. Bønnen er vores respons på hans tiltale, og har vi svært ved selv at finde ord, kan vi bruge ordene fra Fader-vor og bede bønnen langsomt og eftertænksomt.

Dette er det afgørende nytårsforsæt. For har vi først fået skabt en hverdagsrelation til vores skaber, så hjælper det os samtidig med at have det rette perspektiv over, hvad der er vigtig i vores tilværelse. Både de nære relationer, vores arbejde og vores materielle goder er Guds gaver til os. Når vi lever i fællesskab med vores skaber, så bevidstgør det os om, at alt godt i vores liv har en afsender. Det hjælper os også til at se, at vores gode materielle kår er et udtryk for Guds omsorg. Et arbejde for eksempel er et grundmenneskeligt gode, men det at have nære relationer er vigtigere og må derfor have den prioritet og opmærksomhed, som det fortjener.

I min præstetid har jeg begravet cirka 1000 mennesker. Et utal af gange har jeg siddet sammen med efterladte og hørt dem fortælle om deres forældre eller om andre afdøde familiemedlemmer. Jeg har hørt mange smukke mindeord, men aldrig har jeg hørt nogen sige: *Hvor var jeg taknemmelig for, at min far var så flittig på sit arbejde, at han kun sjældent havde tid til os.* Eller en ægtefælle fortælle: *Da vi blev gift, drømte jeg om, at han ville arbejde over hele tiden.* Hvad jeg derimod ofte har hørt, er smukke mindeord om nærværende forældre eller ægtefæller, som reelt prioriterede de nære relationer frem for karriere og penge. Desværre har der også været efterladte ægtefæller, der har fortalt om spildte år, hvor de levede hver deres liv, om en ensomhed, som fulgte med, og om hvad de i dag ville have prioriteret anderledes, hvis og såfremt...

Jeg har også lyttet til mange kristne menneskers livshistorie. Deres historier har berørt mig dybt. Ikke mindst når de har sat ord på Guds hjælp som den bærende kraft igennem livets gode og onde dage. Deres liv har i det ydre lignet mange andres. Men de har haft en forankring i noget uden for dem selv og deres egen tilværelse. Det har også givet dem redskaber til at prioritere det vigtigste i deres liv først.

10: HJÆLPELØSHEDENS SPROG

For nogle år siden prøvede jeg i en kort periode at være helt fysisk hjælpeløs. Jeg lå i min seng med en diskusprolaps og afpassede min døgnrytme efter den smertestillende medicin. Jeg kunne ikke selv tage sko og strømper på eller klare andre fornødne ting. Jeg oplevede mig selv bombet tilbage til et babystadie, hvor jeg i et og alt var afhængig af andres hjælp. Det var ydmygende, og selv da den værste krise var overstået, oplevede jeg det pinligt, at min familie skulle overtage alt det tunge arbejde.

Heldigvis blev jeg rask igen. Det vidste jeg ikke dengang, og det tog også flere år. Men jeg lærte noget om, hvor lidt der skal til, før vi mennesker ikke kan klare os selv. Det er egentlig også det, der har været den røde tråd i disse nytårstaler. Hvad enten vi tænker på fortiden, nutiden eller fremtiden, så er og bliver vi mennesker, når alt kommer til alt, ret hjælpeløse. Vi kan ikke ændre på dagen i går, vi kan ikke vide, hvad fremtiden bringer, og selv nuet og øjeblikket, har vi svært ved at give den opmærksomhed, som det fortjener. Jeg ved godt, at mange filosoffer og ideologier taler langt mere optimistisk om menneskets enestående potentiale og udviklingsmuligheder. Det meste af det holder bare ikke i mødet med den reelle virkelighed.

Jeg tror, vi mennesker er og bliver hjælpeløse over for de mest grundlæggende ting, der har med vores livsforløb at gøre. Men vi kan give vores hjælpeløshed sprog. Bøn er hjælpeløshedens sprog. Det er at henvende sig til en Almægtig Gud, som vi kan kalde far, og som gerne kommer os til undsætning. Et hjælpeløst menneske og en Almægtig Gud er måske et umage par. Men mindre end Gud selv kan altså ikke gøre det, når vi taler om, hvem der kan hjælpe os med vores fortid, nutid og fremtid.

inddele i tre dele. Der er vor skyld og det, vi aldrig burde have gjort. Det må vi overlade til Guds tilgivelse med en forvisning om, at når Gud tilgiver, så beslutter han sig for uigenkaldeligt at viske vor skyld ud af sine tanker. Så er der vores sår i sjælen og de byrder, der hører vort liv til. Dem må vi involvere Gud og et medmenneske i. Derved bliver de ikke fjernet, men de får andre proportioner. Endelig er der den del, der hedder gode erindringer og erfaringer. Dem må vi bære med os og tolke som et tegn på, at vores skaber vil os det godt.

Så er der **nutiden**, dagen i dag. I lyset af Guds ord bliver dagen i dag en uopførelse, en unik begivenhed. Erfaringen af vores dødelighed og livets korthed giver dagen i dag en intensitet, der rummer både glæde og alvor. I dag skal vi bede: *Giv os i dag vort daglige brød*. I dag kan vi søge Gud og forankre vores liv i Ham, som er evig.

Fremtiden kender vi ikke, men vi ved, at Gud kender den. Vi ved, at vi lever uden for Paradiset og at det sammensatte liv, vi kender, vil fortsætte i det nye år. Hvad der venter os forude af strabadser er vi heldigvis forskånet for at vide på forhånd. Ét kan vi dog vide os sikre på: Når vi betror os i Guds hånd, er Han med os hele vejen. Den kristne forfatter Poul Hoffmann fyldte 80 år i 2008. I den forbindelse udtalte han: *Jeg er optimist. Jeg tror på jordens undergang*. Underforstået: fordi Gud vil forvandle undergang til opstandelse. I det lys er det svært at bevare pessimismen!

Lad mig så få sluttet ordentlig af. Jeg skal lige have brillerne op i panden: Godt nytår. GUD BEVARE DANMARK.

NYTÅRS TALER

TIL DET DANSKE FOLK

.....

På sin sædvanlige lune og medmenneskelige facon har DBIs rektor Børge Haahr Andersen begået 10 nytårstaler, der med dybde, nerve og stor indlevelse i livets mange facetter sætter fokus på det faktum, at tiden går. Hans pointe er, at det gør en forskel at tænke Gud med i fortid, nutid og fremtid.

DANSK BIBEL INSTITUTE